

КАЗАН ШӘҺӘРЕ СОВЕТ РАЙОНЫНЫҢ “ТАТАР ТЕЛЕНДӘ ТӘРБИЯ ҺӘМ БЕЛЕМ
БИРҮЧЕ 54 НЧЕ КАТНАШ ТӨРДӘГЕ БАЛАЛАР БАКЧАСЫ” МӘКТӘПКӘЧӘ БЕЛЕМ
МУНИЦИПАЛЬ БЮДЖЕТ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ

*Мухутдинова Гузелия Мингусмановна
I нче квалификацион категорияле тәрбияче*

"Табигать кеше тәрбияләүнең бай чыганагы" - дип язды күренекле педагог В.А.Сухомлинский.Ә моңа балаларга кеше яшътән экологик тәрбия биреп кенә ирешергә мөмкин.Табигатьне күзәтү, аны өйрәнү, сакларга омытылу - балаларның рухи дөньясын баета уйларга өйрәтә. Эчә торган суыбыз, сулый торган һавабыз, йөри торган җиребез чиста булсын, барлык тереклек ияләре дус , тату яшәсеннәр өчен, аларга сак караш тәрбияләү максатында бакчада экологик тәрбия бирүгә ныклы игътибар бирелә. Экологик аңлылык, фикерләү дәрәжәсе, культуралылык - болар килеп туган хәлдән чыгуның бердәнбер юлы булып тора. Соңгы елларда табигатьне саклау,балаларга экологик тәрбия бирү ин зур проблемаларнын берсе булып тора. Чөнки сулаган һавабыз, эчкән суыбыз пычранып бетә, үстергән җиләк-җимешләребез төрле авырулар китереп чыгара башлады. Табигать, бөтен тереклек зур куркыныч астында калды. Тирән сулы елгалар, яшел болыннар кая китте? Бу сораулар һәркемне уйландыра, шуңа күрә бөтен кочебезне табигатьне саклауга, экологик хәлне яхшыртуга юнәлтергә тиеш без. Табигатьнең бөтенлеге,киләчәге кеше кулында. Серле табигатьне, зур дөньяны ничек сакларга? Тәрбия эшен бала кечкенә чагында ук башларга кирәк. Менә шушы проблемалар мине балалар бакчасында экологик тәрбия бирү өлкәсендә эшләргә этәрде.Һәр төркемдә балаларга ел фасыллары, аларның бер-берсеннән аерылып торыуы, кабатланмавы, тере һәм тере булмаган табигать арасындагы бәйләнешләр турында ел дәвамында белем бирергә тырышам. Экологик тәрбия бирүдә хезмәтнең әһәмияте аеруча зур. Шуңа күрә аквариумдагы балыкларны карау, түтәлләрдә яшелчә үстерү, кошларга оялар, җимлекләр ясау, бүлмәдәге гөлләрне тәрбияләү, чәчәкләр, яфрактар киптерү, гербарийлар ясау кебек эшләрне яратып башкаруы бик мөһим. Хезмәт процессында табигатьнең матурлыгы күренә, ана сакчыл караш, мэхәббәт тәрбияләнә. Үзебез тәрбияли торган балаларны табигатьнең гүзәллеген күрә белергә , ишетә, аның белән соклана белергә өйрәтү, һәрбер жан иясенә карата мәрхәмәтлелек, жанлы һәм жансыз табигатьне саклау, яклау хисе тәрбияләүне максат итеп куйдым. Табигать белән аралашу, якыннан танышу балаларда иң гүзәл хисләр тудыра.

Күзәтү вакытында өйрәнгән уеннар ,табышмактар , сынамышлар, әйтемләр, шигырьләр зур әһәмияткә ия, чөнки алар балаларны тагын да кызыксындырып, оештырып җибәрәләр. Шундый уеннарнын берсе – квест уен -«Без табигать дуслары».

Без табигать дуслары

Квест уен.

Максат:

1. Әйләнә тирә- дөнъя хәм иминлек турындагы белемнәрен тирәнәйтү, гомулияштерү.
2. Танып белү активлыгын, фикерләуне, күзтүчәнлекне үстерү.
3. Экологик тәрбия биру, коллективта дуслык бер- беренә ярдәмчеллек, кызыксынучанлык тәрбияләү.

Эшчәнлек барышы

Тәрбияче. Хәерле көн хөрмәтле кунаклар. Балалар карагыз әле никадәр куп кунак килгән безгә. Әйдәгез алар белән исәнләшеп узабыз.

Балалар . исәнмесез

Тәрбияче. Мин буген шундый бер хәбәр ишеттем балалар. Безнең бакчабызның электрон почтасына видеоязма килгән дип.

1. Экранда 1 слайд- Хат

Тәрбияче . Әйдәгез шушы видео язманы бергәләп карап китик. Нинди хәбәрләр килгән икән.

2. Экранда 2 слайд видеоязма – Ябалак сөйли.

Тәрбияче . Балалар карагыз инде нинди күнелле хәбәр булып чыкты. Житмәсә кучтәнәчедә бар икән. Безгә көтәсе генә кала инде. Туктагыз тукта буген нинди көн сон әле ? Экранга карыйк әле.

3. Экранда 3 слайд календарь – 28 февраль

Тәрбияче. Балалар буген 28 февраль бит инде. Ничек әйбәт булды. Безнең кучтәнәчләр килеп тә житкәндер инде. Әйдәгез эзләп карыйк әле. (Балалар эзли) Балалар тапмадыгызмы???

Балалар. Юк

4. Экранда 4 слайд видеоязма – Убырлы сөйли

Тәрбияче. Нинди күнелсез хәл килеп чыккан балалар. Безнең табигатебезгә куркыныч яный. Нишлибез инде?

Балалар. Без табигатебезне коткарырбыз, якларбыз, табигатькә булышырбыз.

Тәрбияче. Әлбәттә балалар без мона ирек куярга тиеш тугел. Сез әзерме?

Балалар. Әйе.

Тәрбияче. Ләкин сезнең юлыгызда төрле авырлыклар килеп чыгарга мөмкин.Сез югалып калмагыз,бер береgez белән дус тату, ярдәмчел һәм бердәм булып авырлыкларны жинеп чыгыгыз.

Балалар.Ярый.

Тәрбияче. Алай булгач хәерле юлга.безгә улырлы төрле биремнәр калдырды.әйдәgez шуның беренчесен карап үтик.

5.Экранда 5 слайд- Урман.

Тәрбияче. Балалар экранда нәрсә күрәсез?

Балалар .Урман.

Тәрбияче.Ә кайдан белдеgez урман икәннен?

Балалар .Чөнки бик күп агачлар усә.

Тәрбияче.Бик дәрес.Балалар була шундый урман анда гел яфраклы агачлар гына усә ул- яфраклы урман була. (каен, имән , юкә,) Ә була шундый урман анда гел нарат ,хәм чыршы ускән урман.ул урманнар ылыслы урманнар.

6 слайд- Ылыслы урман

Була шундый урманнар анда ылыслы агачларда,яфраклы агачларда усә..бу инде катнаш урманнар була.

7 слайд –катнаш урман

Ә хәзер мин сезне беренче биремне башкарырга кечкенә генә урман күренешенә чакырам.

Урман тавышы ишетелә.

Тәрбияче.Балалар урмандагы ин биек агач нинди.?(Нарат)Ә нараттан тәбәнәгерәк (Чыршы)

Аннан сон (каен) бик дәрес. Тагын нәрсәләр үсә. (Куаклар , үләннәр, чәчәкләр, гөмбәләр) Ә кемнәр яши . (аю, буре, куян, тиен, тукран, ябалак)Урман балалар купкатлы йортсыман. Нәр каттын уз яшәучеләре бар..Балалар чыршы төбендә ниндидер кәрзин бар.Карагыз эле.Алар адашканнар бөтенесе бер кәрзингә жыелганнар.Әйдәgez аларга булышабыз. Ябалак(Амир)- бик кирәкле кош.Ул көне буге йоклый, э төнлә ауга чыга.1 төнгә 7-8 тычкан тота.Урманның ин өске катында яши.

Төлке(Зарина)-буреләр белән якын туганнар.Куянныйң иң куркыныч дошманы.Төлке урманның 1 катында яши.

Куян(Айбулат)- жәен соры кышын ак аңа шулай яхшырак .Урманның беренче катында яши .

Тиен(Ленар)- тиенне кышкы суыкта ,жилдэ куркытмый .чөнки алар узлэренең ояларында кышка күп итеп азык туплуйлар.Ул урманның икенче катында яши.

Тукран(Ралина) тук ,тук тукран тукулдатып утырам агачтагы кортларның барысында ашап бетерэм. Урманның икенче катында яши.

Аю(Амиль) иң эре ерткыч хайван.Кышын аюга азык калмый шуна алар кышын йоклап уткэрэлэр.Урманның беренче катында яши.

Тәрбияче.Бик дөрес балалар.Без беренче биремне утәдек.Ә хэзер икенче биремгә кучәбез. Ләкин мин сезгә элек бер табышмак әйтәм.

Жир йөзөндә бар шундый жир, ул сулыкта түгел, коры жирдә түгел. Анда йөзөптә булмый, аяк белән басып та булмый

Балалар.Сазлык.

8 слайд- сазлык

Тәрбияче.Әйдәгез сазлык янына.

Тәрбияче.Балалар сазлыкта нәрсэләр үсә.(сазлыкта камышлар, төнбоек чәчәге үсә.)

Э нәрсэләр яши? (сазлыкта үрдәкләр, бакалар, торналар яши).Дөрес. Балалр карагыз эле ниндидер таякчыклар чыгып тора әйдәгез шул таякчыкларны сазлыктан чыгарыйк эле.Балалар чыгаралар.Балалар бу бит табигый билгеләр. Әйдәгез эле танышып китик эле.

1.Минем кулымда чәчәкләрне эзмәскә дигән билге

2.Миндәге билге керпеләрне урманнан алып кайтырга ярамый .

3. Гөмбәлэргә аяк белән басырга ярамый.

4. Агачларның ботакларын сындырырга ярамый.

5.Кубәләкләрне тотарга ярамый.

6.Урманда учак якмаска.

Тәрбияче. Бик дөрес балалар бу табигый билгеләрне беркайчанда онытмагыз.Шул чака гына без табигатебезне саклап кала алырбыз.

Э хэзер без 3 биремне үтәрэгә экранга карыйк.

9 слайд- Алмагач.

Тәрбияче.Балалар экранда нәрсә

Балалар. Экранда алмагач .

Тәрбияче. Алмагачта нәрсәләр үсә?

Балалар. Алмагачта алмалар үсә.

Тәрбияче: Әйдәгез алмагач янына. Безнең алмагач гади алмагач тугел ул тылсымлы... күрәсезме алмалары нинди зур алсу булып янып тора. Алмаларның безнең белән уйныйсы килә. Әйдәгез Кем нәрсә ашый уенын уйнап алабыз. Һәр бергез берәр алма алыгыз.

Уенны башладык .Сезнең алмаларда төрле кыргый хайван рәсемнәре . Алар нәрсә ашыйлар икән.

Бу поши. Ул улән ашый.

Бу куян .Ул кишер ашый.

Бу ябалак .Ул тычкан ашый.

Бу керпе. Ул гөмбә ашый.

Бу төлке. Ул куян ашый.

Бу аю. Ул жиләк ашый.

10 слайд- Эзләр

Тәрбияче: Бик дәрәс балалар. Балалар монда нинди дер ук бар әйдәгез шул ук буйлап барыйк әле. Жирдә нәрсәләр күрәсез. (Эзләр) кем эзләре? (аю)

Балалар без аю оненә килеп чыктык бит. Аю урманга жиләк ашарга киткән арада без әйдәгез 4 нче биремне үтәп алайык. Бу бирем « Нәрсә артык» дип атала. Балалар хәзер һәр бер кеше берәр рәсем сайлап ала. Рәсемгә карап нәрсә артык икәннен әйтеп узырга кирәк була.

Әфәрин балалар. Безнең сонгы биремнәр калып бара. Әйдәгез бишенче биремне үтәр өчен экранга карыйк , нинди бирем булып икән.

11 слайд- Чәчәкле алан

Балалар нинди матур күренеш. Нәрсә күрәсез?. (Чәчәкле алан). Чәчәкле анда ниләр үсә(уләннәр, чәчәкләр, жиләкләр) кемнәр яши. (черкиләр кубәләкләр, камкалалар) бик дәрәс!!!! Әйдәгез безне чәчәкле алан чакыра.

Балалар чәчәкле алан га ни булган. (Чүп ташлап калдырганнар.) Нишлибез (Чәчәкле аланны чүптән чистартабыз) бик дәрәс.

Беренче чүпләрне чистартыр алдыннан кулларга перчаткалар киябез. Һәм чүпләрне төрле чүп савытларына жыябыз.

1. Сары чүп савытына пластик чүпләрне жыябыз.

2. Кызыл чүп савытына металл чүпләрне жыябыз

3.Зэңгэр чуп савытына кэгазь чуплэрне жыябыз.

Э хэзер перчаткаларны салып пластик чуп савытына салабыз. Эйдэгез эшкә керешик.

Әфәрин балалар булдырдыгыз.

Һәм ниһаять балалар безнең соңгы 6 нче бирем калып бара.Эйдэгез тизерәк экранга карыйбыз

12 слайд – Убырлы.

Балалар бу нәрсә инде.Убырлы карчык узе килеп чыкты...Һәм нинди дер тавышлар ишетәсезме сезз...

Убырлы керә.

Убырлы без синең бөтен биремнэреңне дә үтәп килдек

Убырлы ..әйе мин сезне кузәттем , сез барсында дөрөс итеп үтәдегез...ләкин соңгы биремне килгән кунаклар белән уйнап карыйсым килә.

1.Нинди тереклек иясе үз оясын аркасында йөрәтә?(Әкәм –төкәм)

2.Нинди хайванның башында агач үсә?(поши)

Убырлы без балалар белән беләбез син чынлыкта явыз тугел сон...без синең белән дулашырга телибез.әйдә соңгы биремне бергәләп башкарабыз.

Убырлы. әйдә.

Пазлы жыялар

Тәрбияче: балалар нәрсә килеп чыкты?.

Балалар: урман.Димәк ,убырлы син безнең урманыбызны үз хәленә кайтардын.

Убырлы .Әйе. Һәм күчтәнәчегезнедә сезгә кайтарам.

Тәрбияче:Балалар Зирәк ябалак безгә баллы күчтәнәч жибәргән.Һәм безгә кызыл китапта жибәргән.

Әйе, бабалар, табигатьне саклау - һәр кешенең изге бурычы ул. Чөнки кешенең тормышы табигать белән бәйләнгән. Әгәр кешеләр һаваны, суны агулап, урманны корытып бетерәләр икән, димәк кеше үз - үзен юк итә дигән сүз. Чөнки аңа яшәр өчен жирлек калмый. Шуңа күрә табигатьне күз карасы кебек сакларга кирәк.